

«El penúltim guerriller», per Pelai Pagès i Blanch

En Facerias fou un dels darrers guerrillers anarquistes que van prosseguir el combat acabada la Guerra Civil espanyola. El 30 d'agost de 1957, ara fa cinquanta anys, fou abatut per la policia al barri de Sant Andreu, a Barcelona. Juntament amb Quico Sabaté i Ramon Vila, s'havia convertit en una autèntica obsessió per al règim franquista.

En *Face* es deia en realitat Josep Lluís i Facerias i havia nascut el 6 de gener de 1920 a Barcelona. *Petronio*, com també l'anomenaven, per la seva elegància, va militar al sindicat de la fusta de la CNT i a les Joventuts Llibertàries i, en esclatar la guerra, es va incorporar a la columna Ascaso, una de les divisions de milicians formada per anarquistes i que posteriorment es va convertir en la 28a divisió de l'Exèrcit Popular. Fou detingut l'any 1939, en acabar la guerra, a la retirada de Catalunya, i fins el 1945 va romandre a diversos camps de concentració i de treball. Quan en va sortir en llibertat, es va incorporar a la lluita clandestina contra el franquisme. Milità al sindicat d'indústries gràfiques de la CNT i esdevingué secretari general del Moviment Ibèric de Resistència, activitats per les quals tomà a ser detingut l'agost de 1946 i que el tingueren a la presó fins el juny de 1947.

Reincorporat a l'organització, va desenvolupar una intensa activitat com a membre de la comissió pro presos de la FAI-FIJL i del comitè de Catalunya de les Joventuts Llibertàries, i va portar a terme les primeres accions pròpiament guerrilleres quan, el juliol de 1947, va prendre part en l'eliminació del confident Eliseu Melis i va dirigir un atemptat frustrat contra el cap de la policia polític-social de Barcelona, Eduardo Quintela.

Lluita armada

A partir d'aquest moment, Facerias s'abocà plenament a la lluita armada contra el franquisme. Eren els moments més intensos de la lluita guerrillera, que des de 1944 -- la mítica invasió de la Vall d'Aran per guerrillers comunistes-- s'havia generalitzat a tot l'estat espanyol, tot aprofitant el moment de la fi de la guerra mundial. A partir de 1947 començà la guerra freda i es féu evident que els aliats no portarien a terme cap acció contundent contra el règim franquista. Fou llavors quan el franquisme va intensificar l'acció repressora contra els guerrillers.

En aquesta conjuntura hostil, Facerias, com també van fer la resta de guerrillers anarquistes, va establir la base d'operacions al sud de l'estat francès, des d'on feia viatges clandestins a Catalunya, per acomplir accions armades. Fins el 1951, aquestes accions foren de tres menes: assassinat de col·laboracionistes i de personalitats franquistes, atracaments per a obtenir fons i col·locació d'explosius en llocs públics. Segons la nota oficial que va fer pública la premsa l'endemà de ser assassinat, les activitats de Facerias havien començat l'octubre de 1947. Entre la multitud d'accions comeses hi havia: atracaments al Banc Espanyol de Crèdit, del carrer de Mallorca (18 de desembre de 1947); al Banc de Bilbao del mateix carrer (juny de 1948); a la fàbrica de taulers de Joan Jover a la carretera del Port (juny de 1948); a més de robatoris a cases d'automòbils i a l'oficina dels Ferrocarrils Catalans del carrer de la Diputació; s'hi han d'afegir encara atracaments a cases de barrets de Pedralbes i la Via Augusta, els dies 5 i 11 d'agost de 1949; en aquests casos, l'atracament tenia l'avantatge que el perjudicat gairebé mai no denunciava el robatori de què era objecte.

La nota de premsa esmentada denunciava també el metrallament de la comissaria de policia de Gràcia, la col·locació de bombes als consolats de Bolívia, Brasil i el Perú i la

bomba llançada contra la comissaria de Llotja, on resultaren ferits 6 policies. En fi, un reguitzell d'actuacions que, de fet, caracteritzava les actuacions guerrilleres d'aquells anys de la pràctica totalitat de grups guerrillers, del signe polític o ideològic que fossin. Perquè es tractava de no deixar reposar el règim franquista. Allò que caracteritzava les accions dels grups anarquistes era l'autonomia de cada grup guerriller, que només en comptades ocasions decidien de col·laborar.

1951: l'inici de la fi

A partir de 1951, amb l'evidència que el règim franquista s'anava consolidant i era acceptat internacionalment, la majoria d'organitzacions que havien participat activament en la lluita armada van optar per desaparèixer. De fet, la repressió franquista, sistemàtica i contundent, també havia afeblit moltíssim els grups guerrillers. I alguns dels més actius, com el que encapçalà Marcel·lí Massana al Berguedà, ja van abandonar les armes. Però Facerias --com Quico Sabaté i Ramon Vila *Caracremada*-- va continuar les accions armades, ara molt aïllat a l'interior de Catalunya, i obertament desvinculat de la CNT i el moviment llibertari a l'exili, que criticà durament l'actitud dels qui mantenien les accions armades.

En aquest context hostil, el juny de 1952 va fer un viatge a Itàlia, on contribuí a crear els grups anarquistes d'acció proletària. De fet, fins a 1957 va fer dues llargues estades a Itàlia i fins i tot es proposà d'anar a Amèrica. Però el règim franquista continuava essent el seu objectiu més important.

L'últim viatge

A mitjan agost de 1957, després de fracassar una entesa amb Quico Sabaté per a actuar plegats, com havien fet temps enrere, va prendre la decisió de tornar a Barcelona. Va fer el viatge, des de Tolosa de Llenguadoc, acompanyat per Luí Agustín Vicente, el *Metral·la*, un anarquista murcià amb qui ja havia col·laborat a Itàlia, i amb l'anarquista italià Goliardo Fiaschi. Sembla que un fort dispositiu policíac ja els havia detectat. A la frontera es feren passar per excursionistes i amb motxilla i bicicleta van fer cap fins a Sant Joan de les Abadesses. Mentre el *Metral·la* agafava el tren a Sant Quirze de Besora, Facerias i Fiaschi van continuar el trajecte fins al Tibidabo, on es van refugiar en una cabana, al bosc de Sant Medir. Era el dia 27 d'agost. L'endemà eren detinguts Vicente, al domicili d'Emilio Tena Gorrita, i Fiaschi, prop del Tibidabo.

Quedava encara Facerias, que acabà essent víctima d'una autèntica emboscada policíaca. Sense saber la detenció dels seus companys, el dia 30 d'agost, cap a les onze del matí, s'adreçà a una cita a la confluència dels carrers del Dr. Urrutia i de Pi i Molist, davant de la porta del manicomi de Sant Andreu. Allà fou literalment cosit a trets per una munió de policies i guàrdies civils amagats a les finestres i terrats veïns. En una acció d'autodefensa ja inútil, encara va tenir temps de treure una bomba de mà que portava amagada. Però el seu cos va caure fulminat, sense vida, cosit per nou impactes de bala. Hom diu que va acabar essent víctima d'una delació i algun testimoni n'inculpa el *Metral·la*, que, delatant el seu cap, va poder salvar la vida.

Amb la mort de Facerias, els representants de la guerrilla anarquista a Catalunya van quedar limitats a Quico Sabaté, que morí a Sant Celoni el 5 de gener de 1960, i *Caracremada*, mort en un enfrontament amb la guàrdia civil prop del castell de Balsareny l'agost de 1963.

Pelai Pagès i Blanch
(*El Temps*, 1.211 / 28-08-07)